

Arthur Savage & Joshua Stevens

Arthur Savage vstoupil na americkou zbrojní scénu na přelomu 19. a 20. století, jeho začátky však nebyly příliš jednoduché. Měl zkonstruovanou technicky velice zajímavou zbraň, ale nikdo nebyl ochoten jí věnovat příliš pozornosti, neboť v té době existoval relativní dostatek časem prověřených konstrukcí, o nichž výrobci i jejich zákazníci věděli, že se na ně dá spolehnout, a to jak technicky, tak marketingově. V této atmosféře, kdy navíc Divoký západ začínal pomalu, ale jistě být polozapomenutou historií, poslední a největší zlatá horečka- ta Yukonská- začínala rovněž již být spíše románovým námětem a odborníci předvídali, že se čím dál více budou prosazovat perspektivní a v té době supermoderní samonabíjecí zbraně, nebylo věru jednoduché prosazovat se s dobrou a nápaditou zbraní, ale bohužel stále „pouze“ pákovou opakovačkou, jakou Henry, Winchester i například Colt vyráběli již po desetiletí. Naštěstí stále existovalo dost lovců, hraničářů a trapperů, kteří přesně takovou zbraň potřebovali. Bohužel, ti o Savageovu zbraň nejevili zájem zase z jiného důvodu- považovali ji za příliš slabou na spolehlivé složení těžké a nebezpečné severoamerické zvěře, jako je například grizzly či veliký los, která navíc může být poměrně dosti „tvrdá na ránu“ a schopná odvety v případě neúspěšného zásahu. Arthur Savage se proto rozhodl uspořádat nebývalou reklamní akci- dokázat, že pomocí jeho zbraně lze složit cokoli, včetně velryby.

Neméně zajímavé byly osudy Josuhy Stevense. Tento poměrně dosti úspěšný puškař a konstruktér v době, jež je z pohledu roku 1900 historií, vyvinul revolver, který se ve své době jevil velice perspektivní a mohl se snadno stát slavným po boku revolverů Colt a Smith&Wesson. V tom však právě byl problém, neboť Samuel Colt byl v té době držitelem patentu na revolver s válcem, vybaveným průchozími komorami, čímž měl prakticky monopol na výrobu revolverů na jednotné náboje s celokovovou nábojnicí (dnes prakticky výhradní konstrukční princip ručních palných zbraní), neboť revolvery na jednotný náboj, které nepotřebovaly průchozí komoru, byly zcela okrajovou záležitostí, již dnes hodnotíme vesměs jako slepé až úsměvné větve vývoje zbrojní techniky. Je všeobecně známo, že Samuel Colt tento svůj patent u vědomí jeho nezanedbatelného potenciálu úporně bránil soudní cestou a že málokterá případná konkurence unikla jeho pozornosti. Přesně totéž potkalo i J. Stevense, ačkoli dlužno podotknout, že zdaleka nebyl sám. Sam Colt, jeho kdysi blízký přítel, ho úspěšně žaloval a na léta tak zastavil jeho aktivity v oblasti vývoje a výroby revolverů. Situace J. Stevense nebyla nijak růžová, ale v roce 1864 se mu podařilo zkonsolidovat do té míry, že otevřel malou firmu na pomezí výrobního provozu a puškařské dílny. Tato dílna prosperovala a stala se relativně úspěšnou, ale pořád se nejednalo o nic světoborného, co by odpovídalo ambicím kdysi úspěšného konstruktéra. To vedlo k tomu, že se Stevens nakonec spojil s Arthurem Savagem (v mezičase ještě vyvinul náboj .22 Long Rifle, který v rámci civilní sféry dodnes zůstává celosvětově nejprodávanějším nábojem, a pro tréninkové, výcvikové a speciální účely je široce používán i ve sféře vojenské výzbroje). A. Savage již v té době měl poměrně prosperující a zavedenou zbrojovku a ve Stevensovi správně identifikoval cenné know-how. Uzavření dohody nakonec vedlo ke vzniku společnosti, jež je již sto let jedním z největších světových výrobců sportovních dlouhých zbraní.

Arthur William Savage se narodil ve West Indies 13. května 1857. Jeho otec, původem Velšan, byl britským zvláštním zmocněncem pro oblast West Indies, sídlem v tehdejší Kingstonu na Jamaice, přičemž jeho práce se pozostávala z organizace a budování vzdělávacího systému pro čerstvě osvobozené otroky. Zasluhou pozitivního vztahu otce ke vzdělávání i jeho pracovnímu zařazení se A. W. Savageovi dostalo excelentního vzdělání na školách v Británii a USA (univerzita v Baltimore), ovšem převážně klasického, tedy v oblasti humanitních věd, v každém případě v oborech zcela

nesouvisejících s vývojem a výrobou zbraní. Tomu také odpovídal Savageův postoj ke svému profesnímu uplatnění „v oboru“: krátce po ukončení studií, tedy koncem 80. let 19. století, poslechl mladý Arthur puzení své neklidné povahy, která ho více než ke knihám (jež by díky jeho vzdělání mohly být jeho budoucností) táhla do australské divočiny, kam také krátce nato odejel a strávil zde dalších 11 let, ze začátku jako poutník v krytém voze, později jako rančer a farmář, zabývající se převážně pěstováním hovězího dobytka na tehdy největší dobytčí farmě v Austrálii. Zde se také oženil s Annie Bryantovou, s níž měl čtyři syny a čtyři dcery.

O původu Savageovy záliby v palných zbraních toho není příliš známo, neboť se zjevně datuje do tohoto raného, nepříliš zmapovaného období jeho života. Za jisté lze považovat, že v nehostinném australském vnitrozemí měl dostatek příležitostí k použití palných zbraní, zejména dlouhých, a to všech možných typů, ráží a systémů. Po jeho návratu do West Indies na Jamaice, kde za peníze, utržené z prodeje australské farmy, zakoupil kávovníkovou plantáž, se tato situace zřejmě výrazně nezměnila, neboť tehdejší Jamaika byla poměrně drsný kraj, zřejmě srovnatelný s australským vnitrozemím. Savage se rovněž intenzivně zajímal o moderní strojírenství a strojírenskou výrobu všeho druhu, přičemž tuto oblast nejenom studoval, ale také do ní aktivně pronikal v rámci vývoje a testování různých úprav a zlepšovacích návrhů, vesměs v oblasti středně těžkého strojírenství tehdy moderního (z dnešního pohledu konzervativního) typu. Do oblasti jeho zájmu však patřily například i vojenské střely s autonomním pohonem, například tzv. „Savage-Halpine torpedo“, které, pravda, vyvinul ve spolupráci s dalším konstruktérem. Tato střela, ve své době poměrně známá, byla později zakoupena a zařazena do výzbroje brazilského námořnictva. Počínaje touto epizodou se A. W. Savage soustředil zejména na oblast tzv. „malých zbraní“ (což je, dle obecně uznávané definice, jakákoli zbraň, operovatelná jedním člověkem). A. Savage, podobně jako mnoho jiných vynálezců, spatřoval těžiště svých šancí na úspěch v USA, kam také vzápětí přesídlil, ze začátku jako zaměstnanec drah Utica Belt Line St. Railroad, později na částečný úvazek i jako zaměstnanec zdejší zbrojovky Utica Hammer/ Magazine Co.

V konkurenci tehdejších velkých amerických zbrojovek- firem Winchester, Remington a Colt, což byli skuteční giganti- samozřejmě nebylo pro malou, novou, zcela neznámou firmu zcela jednoduché se prosadit. Mnoho Savageových současníků také nedopadlo nejlépe- buď zkrachovali, nebo byli pohlceni většími konkurenty dříve, než se stačili na trhu výrazně prosadit, čímž prakticky skončili dříve, než začali. To si A. Savage samozřejmě velmi dobře uvědomoval, a východisko spatřoval v nabídnutí zcela nového, netradičního produktu. Jednou z cest mohl být vstup na pole samonabíjecích zbraní, ale v této oblasti bylo ještě příliš brzo, nebylo dosud zcela jisté, že tohle je směr budoucího vývoje, a navíc na přelomu století v oblasti samonabíjecích zbraní dominovaly pistole. Čas samonabíjecích kulovnic a brokovnic měl teprve přijít, a to za relativně dlouhou dobu v řádu desetiletí, v této oblasti měly ještě po nějakou dobu dominovat zbraně opakovací. Dlouhé zbraně byly Savageovi celkově bližší, takže se na nejistou a nezmapovanou půdu vývoje „automatů“ zatím nepustil. Rozhodnutí tedy logicky patřilo pákové opakováče.

V roce 1894 A. W. Savage založil v pronajatých prostorách v ulici Hubbel St. ve městě Utica, stát New York, firmu Savage Arms Company, jejímž určením byla výroba Savageovy hammerleskové opakováčky systému „lever-action“, tedy opakovací pušky s mechanismem ovládaným spodní napínací pákou, na jejímž vývoji se podílel i syn A. W. Savage, Arthur John Savage. V té samé době se začínal definitivně prosazovat bezdýmný prach, s čímž souvisela malá revoluce v oblasti palných zbraní, přinášející náboje do té doby nevídaných parametrů (tlaky, teploty, rychlosti, výkony...).

Tradiční náboje, používající černý prach, velkou, těžkou, pomalou, celkem krátkou střelu o poměrně velkém průměru při použití dlouhé, velkoobjemové, zpravidla okrajové nábojnice o značném objemu spalovacího prostoru a operující při vcelku nevysokých tlacích náhle patřily minulosti. Jejich místo zaujaly vysokotlaké náboje, používající relativně maloobjemové, zpravidla lahvicové a bezokrajové nábojnice, laborované dlouhou, poměrně lehkou, rychlou střelou.

Nová opakovačka, která do dějin vstoupila pod modelovým označením Model 99 (výrobce a většina amerických autorů důsledně dodržuje zvyk psát velké „M“ ve slově „Model“), byla skutečně nezvyklou a nápaditou zbraní, jež se do té míry prosadila, že setrvala ve výrobě po celé další století, a to prakticky beze změn, počítaje v to i jinak zcela obvyklé změny technologické. Nově vyvinutý náboj, jenž byl samozřejmě rovněž dílem A. Savage, měl ráži .303, avšak s pozdějším, rovněž velmi populárním britským vojenským nábojem .303 British nemá zřejmě až na nominální průměr střely nic společného. Náboj byl plněn bezdýmným prachem a laborován hrotitou střelou. To byl také jeden z důvodů, proč Savage vyvinul cívkovou nábojovou schránku, jíž nahradil v té době nejrozšířenější řešení, využívající tubulární nábojovou schránku, uloženou v „mrtvém“ prostoru pod hlavní. Tato nábojová schránka má kromě řady výhod (jednoduchost, nenáročnost na prostorové řešení zbraně) také jednu naprosto zásadní nevýhodu: náboje, laborované hrotitou střelou, uložené v tubulární nábojové schránce, mohou v důsledku působení zpětného rázu zbraně samovolně explodovat, když některý náboj špicí svojí střelou iniciuje zápalku náboje, uloženého před ním. Dnes je populární řešení, pocházející původně z vývojových kanceláří firmy Hornady: střely se špicí, tvořené měkkým plastem, která se dříve zdeformuje, než by „odpálila“ druhý náboj. A. Savage v roce 1899 toto řešení k dispozici neměl, takže si musel poradit jinak. Druhou výhodou Savagem zkonstruované nábojové schránky bylo zabudované počítadlo, jež umožňovalo přímý a rychlý odečet zbývajících množství střeliva ve schránce. Krátce po uvedení Modelu 99 na trh začala být zbraň nabízena i v „konkurenčních“ rážích, zejména pak .30-30 Winchester.

Savage Model 99 je hamerlesková páková opakovačka, používající, řečeno dnešní terminologií, závěrový systém s krátkým zdvihem závěru (tehdy ovšem „magnumové“ závěry neexistovaly). Jde o skutečně doslova hamerlesovou zbraň, puška tedy nejenom že nemá viditelný kohout či kladívko, ale používá čistě úderníkový bicí mechanismus, což byl ve své době nezvyklý prvek (klasická hamerleska je vybavena kladívkem, jež je pouze „zakapotované“ některou částí baskule). Z hlediska prostorového řešení baskule se tento nápad jeví jako výhodný a vcelku vtipně aplikovaný. Dalším nezvyklým prvkem je využití cívkové nábojové schránky, jež mj. eliminuje možnost deformace střel při nárazu jednoho náboje na druhý- opět výhodná vlastnost zejména při používání poloplášťových střel s měkkou spíčkou. Zbraň „háže“ do strany, což umožnilo montáž optických zaměřovačů, jež se v době A. Savage právě začínaly prosazovat. Posledním markantem této zbraně je velice rychlé opakování, dané „ostrým“ převodováním pohybu ovládací páky na závěr, díky čemuž má páka krátký zdvih a pohyb je rychlý na minimální dráze.

alliancze